

การศึกษาและเปรียบเทียบคำสุภาพภาษาจีนและภาษาไทย

A Comparative Study on Chinese and Thai Polite Words

อาจารย์ ศรีหาล้า

Achari Srila

สาขาวิชาภาษาจีน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

Chinese Program, Faculty of Humanities and Social Sciences

Ubon Ratchathani Rajabhat University

achari.s@ubru.ac.th

Received: May 2, 2021

Revised: August 20, 2021

Accepted: August 25, 2021

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาและจำแนกหมวดหมู่คำสุภาพภาษาจีนและภาษาไทย 2. เปรียบเทียบการใช้คำสุภาพในการสื่อสารระหว่างภาษาจีนกับภาษาไทย ดำเนินการวิจัย ดังนี้ ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับภาษาสุภาพหรือคำสุภาพภาษาจีนและภาษาไทย ศึกษาทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวบรวมประเภทของคำสุภาพภาษาจีนและภาษาไทย จำแนกและจัดหมวดหมู่คำสุภาพภาษาจีนและภาษาไทย วิเคราะห์ความเหมือนและความต่างของคำสุภาพภาษาจีนและภาษาไทย

ผลการวิจัยพบว่า การวิเคราะห์และจำแนกหมวดหมู่คำสุภาพภาษาจีนและภาษาไทย มีจำนวน 9 ประเภท และสามารถจำแนกหมวดหมู่ได้ดังนี้ (1) คำกล่าวทักทาย จำแนกได้ 5 หมวดหมู่ (2) คำกล่าวขอบคุณ จำแนกได้ 3 หมวดหมู่ (3) คำกล่าวขอโทษ จำแนกได้ 3 หมวดหมู่ (4) คำกล่าวชมเชย จำแนกได้ 2 หมวดหมู่ (5) คำกล่าวอวยพร จำแนกได้ 5 หมวดหมู่ (6) คำพูดอ้อมค้อม จำแนกได้ 3 หมวดหมู่ (7) คำกล่าวขอร้อง จำแนกได้ 4 หมวดหมู่ (8) คำกล่าวปฏิเสธ จำแนกได้ 3 หมวดหมู่ และ (9) คำกล่าวลา จำแนกได้ 2 หมวดหมู่ ซึ่งแต่ละหมวดหมู่มีทั้งความเหมือนและความแตกต่าง พบว่า ความเหมือน คือ การใช้คำสุภาพภาษาจีนและภาษาไทยแต่ละหมวดหมู่นั้นล้วนแต่ต้องอาศัยกาลเทศะ สถานการณ์ สภาวะแวดล้อม และสัมพันธภาพระหว่างบุคคลในการเลือกใช้คำและภาษาให้เหมาะสมกับบุคคล ด้านความแตกต่าง คือ สังคมไทยมักจะแบ่งลักษณะการใช้ภาษาตามอายุ เพศ ลำดับชั้นทางสังคม เช่น ภาษาไทยใช้คำว่า ครับ (เพศชาย)/ค่ะ (เพศหญิง) ลงท้ายประโยคเพื่อเน้นถึงความสุภาพ ซึ่งภาษาจีนไม่มีคำเหล่านี้ นอกจากนี้ ความแตกต่างที่เกิดจากวัฒนธรรม ความเชื่อ ความเคยชิน รวมถึงรูปแบบโครงสร้างของคำหรือประโยค มาจากการเรียนรู้ในบริบท สภาพแวดล้อมที่ชาวจีนและชาวไทยอาศัยอยู่ทั้งสิ้น

คำสำคัญ: การศึกษาเปรียบเทียบ คำสุภาพภาษาจีน คำสุภาพภาษาไทย

Abstract

The objectives of this research were to 1) study and classify the polite words of Chinese language and Thai language, and 2) compare the use of polite words for communication between Chinese and Thai. The process of conducting this research included: studying the information on Chinese and Thai polite languages or polite words, studying the theories and related research, collecting different types of Chinese and Thai polite words, classifying and categorizing Chinese and Thai polite words, and analyzing and summarizing the similarities and differences of Chinese and Thai polite words.

The findings indicated the 9 types of Chinese and Thai polite words with different categories: (1) *Greeting* can be classified into 5 categories, (2) *Thank* can be classified into 3 categories, (3) *Apology* can be classified into 3 categories, (4) *Compliment* can be classified into 2 categories, (5) *Blessing* can be classified into 5 categories, (6) *Euphemism* can be classified into 3 categories (7) *Appeal* is classified into 4 categories, (8) *Refusal* can be classified into 3 categories, and (9) *Farewell* can be classified into 2 categories.

There are both similarities and differences among the categories. In terms of similarities, the use of all categories of Chinese and Thai polite words must rely on appropriateness, situations, surroundings, and interpersonal relationships towards the selection of words and languages that are suitable for different persons. For the differences, Thai society tends to classify the use of language based on age, gender, and social hierarchy. For example, male uses the word *krub* (ครับ) and female uses *ka* (ค่ะ) at the end of any sentence for emphasizing the politeness, whereas Chinese language does not have these kinds of words. In addition, the differences arising from culture, beliefs, and habitudes, as well as the structural form of words or sentences come from learning through the contexts and environments in which the Chinese and Thai people live.

Keywords: Comparative Study, Chinese Polite Words, Thai Polite Words

บทนำ

ปัจจุบันการสื่อสารมีบทบาทสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์เป็นอย่างมาก เนื่องจากการสื่อสารก่อให้เกิดการสานสัมพันธ์กันระหว่างบุคคลและสังคม ทำให้เกิดการเรียนรู้และแลกเปลี่ยน ก่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกัน โดยการถ่ายทอดความรู้ ความคิด ความรู้สึกให้ผู้อื่นรับรู้ ซึ่งการสื่อสารเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นเป็นปกติวิสัยของทุกคนและมีความเกี่ยวข้องไปถึงบุคคลอื่น ตลอดจนสังคมที่มีผู้คนเกี่ยวข้องไม่ว่าจะกำลังได้ล้วนต้องอาศัยการสื่อสาร เพื่อเป็นเครื่องมือช่วยให้บรรลุจุดประสงค์ทั้งสิ้น Berlo (1960 : อ้างถึงใน กริช สืบสนธิ, 2538) ได้เสนอแนวคิดไว้ว่า การสื่อสารเป็นกระบวนการถ่ายทอด ได้ตอบระหว่างมนุษย์ที่มีความเคลื่อนไหวตลอดเวลา ซึ่งคุณสมบัตินี้สอดคล้องกับคำว่า วัฒนธรรม เพราะวัฒนธรรมจะมีการเคลื่อนไหวปรับตัวและเปลี่ยนแปลงไปได้ตามสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง การสื่อสารเป็นเรื่องเฉพาะตัวของแต่ละบุคคลในการคิด ตีความ และให้ความหมาย การตีความในการสื่อสารจึงต้องอาศัยวัฒนธรรมเป็น

เครื่องช่วยกำหนดขอบเขตของการตีความสารนั้น ๆ ในการทำความเข้าใจและประมวลสิ่งที่ได้จากการตีความ

ภาษา คือ สัญลักษณ์ที่กำหนดขึ้นเพื่อใช้เป็นเครื่องมือที่สำคัญในการสื่อสารของคนในสังคมช่วยสร้างความเข้าใจอันดีต่อกัน ช่วยสร้างความสัมพันธ์ของคนในสังคม ถ้าคนในสังคมพูดกันด้วยถ้อยคำที่ดีจะช่วยให้คนในสังคมอยู่กันอย่างปกติสุข ถ้าคนในสังคมพูดกันด้วยถ้อยคำไม่เหมาะสมจะทำให้เกิดความบาดหมางน้ำใจกัน เนื่องจากความสุภาพสามารถถ่ายทอดโดยการพูดซึ่งเป็นพฤติกรรมการสื่อสารที่เกิดจากการถ่ายทอดความรู้ ความคิด ความรู้สึก หรือความต้องการของผู้พูดโดยใช้ถ้อยคำ น้ำเสียง สีหน้า แววตา และอากัปกิริยาท่าทาง เพื่อให้ผู้ฟังรับรู้ เข้าใจ และสนองตอบต่อสารที่ผู้พูดได้สื่อมาถึงตน ซึ่งการใช้ภาษาสุภาพนับเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยเสริมสร้างบรรยากาศที่ดีในระหว่างการสื่อสาร เนื่องจากการใช้ภาษาสุภาพในการสื่อสารนั้นไม่เพียงแต่แสดงออกถึงการให้ความเคารพแก่ผู้อื่น และยังแสดงให้เห็นถึงการได้รับการปลูกฝังในการสื่อสารที่ดี จึงกล่าวได้ว่าภาษาสุภาพเป็นภาษาที่มีความเหมาะสมสำหรับใช้ในการสื่อสารระหว่างบุคคล

การใช้ถ้อยคำแตกต่างกันตามสภาพทางสังคมของบุคคลนั้น ๆ เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง และการใช้ภาษาหรือคำพูดที่สุภาพยังเป็นการแสดงออกถึงการได้รับการอบรมสั่งสอนที่ดีอีกด้วย นอกจากนี้ ภาษาสุภาพ คือ ถ้อยคำที่มีน้ำเสียงไม่กระด้าง มีความหมายตรงไปตรงมาไม่กำกวม และเป็นภาษาที่ใช้ในสุภาพชนทั่วไป ได้แก่ ระดับเดียวกัน ระดับต่ำกว่า และระดับสูงกว่า เช่น ผู้ใหญ่พูดกับเด็ก ตลอดจนผู้ที่มีอาวุโสมากกว่าด้วยวัยวุฒิ ชาติวุฒิ และคุณวุฒิ ภาษาสุภาพนอกจากจะแสดงความสามารถแล้วยังใช้แสดงการคารวะ และแสดงความสุภาพซึ่งเป็นการแสดงออกโดยควบคู่กัน

การเปลี่ยนแปลงของยุคสมัยมีผลต่อวิถีการใช้ชีวิต โดยในสมัยปัจจุบันมีความเปลี่ยนแปลงไปจากอดีตมาก ซึ่งเป็นผลจากสิ่งอำนวยความสะดวกของนวัตกรรมและเทคโนโลยีที่หลากหลายและทันสมัย ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงในด้านวิถีชีวิตและการสื่อสารในสมัยใหม่ เช่น ชาวจีนและชาวไทยรุ่นใหม่อาจมองข้ามหรือละเลยการสื่อสารในสังคมอย่างเหมาะสม ตลอดจนอาจละเลยการเลือกใช้ภาษาในการสื่อสารที่เหมาะสมกับอายุ สถานภาพ วัฒนธรรมทางภาษาของแต่ละประเทศ ซึ่งอาจส่งผลให้เกิดความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนจากการสื่อสารและส่งผลกระทบต่อเรื่องอื่น ๆ อีกด้วย สืบเนื่องจากผู้วิจัยได้มองเห็นว่าประเทศจีนและประเทศไทยมีสายสัมพันธ์แน่นแฟ้นมาเป็นเวลานาน ซึ่งปัจจุบัน พบว่า ชาวไทยจำนวนมากกำลังให้ความสนใจในการเรียนภาษาจีน อีกทั้งจำนวนประชากรชาวจีนในประเทศไทยก็มีอัตราเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ เนื่องจากการเข้ามาลงทุนและทำธุรกิจ รวมถึงนักท่องเที่ยวชาวจีนที่เข้ามาเที่ยวในประเทศไทย ด้วยเหตุนี้ ทำให้ประชาชนทั้งสองประเทศมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเรียนรู้วัฒนธรรมการใช้ภาษาของอีกฝ่ายเพื่อประสิทธิภาพที่ดีในการสื่อสาร

เมื่อกล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศซึ่งประกอบด้วย 2 ภาษา ด้วยเหตุนี้ จึงนำมาสู่สิ่งที่เรียกว่า “การสื่อสารข้ามวัฒนธรรม” เนื่องจากบุคคลจะมีวัฒนธรรมที่สั่งสมมาจากการเรียนรู้ในบริบทของสภาพแวดล้อมที่ตนเองอาศัยอยู่ ดังนั้น การสื่อสารกับบุคคลที่มาจากวัฒนธรรมแตกต่างกัน บุคคลย่อมจะต้องมีการเรียนรู้ถึงความแตกต่างทางวัฒนธรรมของผู้ที่สื่อสารด้วย มิฉะนั้น อาจนำมาสู่ความเข้าใจผิดทางวัฒนธรรมอันก่อให้เกิดความขัดแย้งทางวัฒนธรรม เนื่องจากขาดความเข้าใจในความแตกต่างของบรรทัดฐานความสุภาพที่นำไปสู่ความล้มเหลวในการสื่อสาร เช่น การทักทายในภาษาไทยจะกล่าวคำว่า “สวัสดี” ในภาษาจีนจะกล่าวคำว่า “你好” หรือ “您好” ซึ่งแปลว่า สวัสดี ภาษาจีนถ้าต้องการเน้นถึงความสุภาพจะนิยมกล่าวทักทายว่า 您好 ขณะที่ภาษาไทยเพื่อแสดงถึงความสุภาพมักจะเติมคำว่า “ครับ/ค่ะ” ลงไปในคำกล่าวทักทายพร้อมยกมือไหว้ นอกจากนี้ ชาวจีนนิยมทักทายตามเวลาที่พบกัน เช่น 早上好 (อรุณสวัสดิ์) 晚上好 (สวัสดิ์ตอนเย็น) ซึ่งชาวไทยไม่นิยมทักทายในลักษณะนี้ จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้

ว่าชาวจีนและชาวไทยมีความคุ้นเคยที่ต่างกัน เช่น ความคุ้นเคยในด้านการใช้ภาษาหรือวัฒนธรรม ซึ่งในบางครั้งอาจไม่ได้คำนึงถึงวัฒนธรรมการใช้ภาษาของอีกฝ่ายอย่างถูกต้องเหมาะสม

การศึกษาครั้งนี้ได้มีการศึกษาหาข้อมูลเกี่ยวกับคำสุภาพหรือภาษาสุภาพภาษาจีนและภาษาไทย พบว่า มีนักวิชาการหลายท่านให้ความสนใจศึกษาคำสุภาพกันอย่างแพร่หลาย โดยเฉพาะการศึกษาคำสุภาพ โดยนักวิชาการชาวจีน ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความต้องการที่จะศึกษาและต่อยอดให้เห็นการใช้ภาษาสุภาพภาษาจีนและภาษาไทยในหลายแง่มุมมากขึ้น เช่น การจำแนกประเภทคำสุภาพ การวิเคราะห์ลักษณะการใช้คำสุภาพที่เกิดจากวัฒนธรรมจีนและวัฒนธรรมไทย รวมถึง การเปรียบเทียบการใช้คำสุภาพหรือภาษาสุภาพในการสื่อสาร หวังเป็นอย่างยิ่งว่าผลการศึกษานี้จะสามารถช่วยให้ชาวจีนและชาวไทยได้หันมาตระหนักถึงความจำเป็นและความสำคัญในการเลือกใช้คำสุภาพเพื่อการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพในสังคมต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์และจำแนกหมวดหมู่คำสุภาพภาษาจีนและภาษาไทย
2. เพื่อเปรียบเทียบการใช้คำสุภาพในการสื่อสารระหว่างภาษาจีนกับภาษาไทย

ขอบเขตงานวิจัย

งานวิจัยนี้ศึกษาและรวบรวมคำสุภาพโดยจำแนกเป็นหมวดหมู่และเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างของคำสุภาพภาษาจีนและภาษาไทยที่พบบ่อยในชีวิตประจำวัน จำนวน 9 ประเภท ได้แก่

1. คำกล่าวทักทาย (问候语)
2. คำกล่าวขอบคุณ (感谢语)
3. คำกล่าวขอโทษ (道歉语)
4. คำกล่าวชมเชย (赞美语)
5. คำกล่าวอวยพร (祝福语)
6. คำพูดอ้อมค้อม (委婉语)
7. คำกล่าวขอร้อง (请托语)
8. คำกล่าวปฏิเสธ (拒绝语)
9. คำกล่าวลา (告别语)

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดของการใช้ภาษาในการสื่อสาร

การใช้ภาษาในการสื่อสารจำเป็นต้องใช้คำให้ถูกต้องตามความหมาย หลักภาษาและหน้าที่ของคำเหมาะสมกับบุคคล เหมาะสมกับโอกาส ชัดเจนไม่กำกวมและไม่ซ้ำซาก หรือรู้จักการเลือกใช้คำที่หลากหลาย กิตานันท์ มลิทอง (2543) ได้นำเสนอแนวคิดในแนวทางเดียวกันว่าการใช้ภาษาในการสื่อสารที่ดีและมีประสิทธิภาพควรที่จะเลือกใช้คำที่เหมาะสมกับกาลเทศะและบุคคล รวมถึงการใช้ภาษาให้เหมาะสมและสอดคล้องกับอาชีพ การงาน สถานภาพ คู่สนทนา รวมถึงสถานการณ์ที่แตกต่าง ในส่วนของนักทฤษฎีชาวตะวันตกได้นำเสนอแนวคิดเรื่องการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารเช่นกัน โดยได้ให้แนวคิดไว้ว่าการใช้ภาษาในการสื่อสารจำเป็นต้องเรียนรู้และเข้าใจเกี่ยวกับความหมายที่แท้จริงที่ต้องการสื่อสารออกไป และเกี่ยวข้องกับประสบการณ์การรับรู้และเรียนรู้ในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารในสังคม ทั้งนี้ ยังได้เสนอแบบจำลองของการสื่อสารโดยเรียกแบบจำลองนี้ว่า Sender Message Channel Receiver : SMCR ซึ่งแบบจำลองดังกล่าวได้ชี้ให้เห็นว่าทักษะในการใช้ภาษาในการสื่อสารเกี่ยวข้องกับระดับความรู้ ทักษะคิด ระดับสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของนักทฤษฎีที่ได้กล่าวมาก่อนหน้านี้แล้วข้างต้น

อ้างอิงใน กริช สืบสนธิ์, (2538) ได้เสนอแนวคิดไว้ว่า การสื่อสารเป็นกระบวนการถ่ายทอด โต้ตอบระหว่างมนุษย์ที่มีความเคลื่อนไหวตลอดเวลา ซึ่งคุณสมบัตินี้สอดคล้องกับ คำว่า “วัฒนธรรม” เพราะวัฒนธรรมจะมีการเคลื่อนไหว ปรับตัวและเปลี่ยนแปลงตามสภาพแวดล้อม การสื่อสารเป็นเรื่องเฉพาะ

บุคคลที่จะคิด ตีความ และให้ความหมาย การตีความในการสื่อสารจึงต้องอาศัยวัฒนธรรมเป็นเครื่องช่วย กำหนดขอบเขตของการตีความสารนั้น ๆ ในการทำความเข้าใจและประมวลสิ่งที่ได้จากการตีความ

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการใช้คำสุภาพ

ทฤษฎีความสุภาพ

อ้างอิงใน Nattakan Sukchuen. 2559) ได้เสนอแนวคิดเรื่องความสุภาพ (Politeness Theory) ไว้ว่า ในขณะที่ผู้พูดและผู้ฟังมีปฏิสัมพันธ์กันทั้งสองฝ่ายต้องการให้เป็นที่ยอมรับซึ่งกันและกัน เป็นผู้เริ่มนำ มโนทัศน์เรื่อง “หน้า” มาอธิบายเกี่ยวกับวิธีสนทนาที่เหมาะสมเพื่อรักษาประโยชน์ของกันและกัน ต่อมา บรรวณและเลวินสัน ได้นำแนวคิดเรื่อง “หน้า” ของกอฟฟ์แมน มานำเสนอเป็นทฤษฎีเรื่องความสุภาพ ทฤษฎีเรื่องความสุภาพนี้ถูกนิยมนำใช้ในการวิเคราะห์ในด้านการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม เพื่อวิเคราะห์พฤติกรรม การใช้ภาษาของผู้เรียนภาษาที่สองและเจ้าของภาษานั้น ๆ โดยบรรวณและเลวินสัน ยังได้ชี้ให้เห็นว่าผู้พูด สามารถเลือกใช้กลวิธีความสุภาพโดยอ้อม (Off-record Politeness Strategy) เพื่อหลีกเลี่ยงการคุกคาม หน้า ความสุภาพเป็นสิ่งที่แสดงออกได้ทั้งภาษาพูดและการกระทำ ในขณะที่ใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารระหว่าง กัน เช่น การขอร้อง หรือการขอโทษ ซึ่งจะเกี่ยวข้องอย่างมากกับเรื่องการเสียหน้า (Face Threatening Acts) ซึ่งหากผู้พูด ใช้ภาษาที่อ่อนโยนขึ้น หรือ เพิ่มปริมาณคำที่แสดงความสุภาพเพื่อหลีกเลี่ยงหรือลดการ ทำให้อีกฝ่ายไม่พอใจก็จะทำให้การสื่อสารเป็นไปอย่างราบรื่น

Brown & Levinson (1987 : อ้างถึงใน วินา สร้างกลาง, 2556) ได้นำแนวคิดนี้มาอธิบายเรื่อง ความสุภาพในภาษาจีนและเสริมประเด็นว่าหน้าประกอบด้วย 2 ส่วน คือ

1. หน้าด้านบวก (Positive Face) คือ ความต้องการพื้นฐานที่จะให้ผู้อื่นชื่นชม โดยผู้ใช้ภาษามี ความต้องการที่จะได้รับการยอมรับชมเชยหรือยกย่องจากผู้อื่น เช่น การชม การแสดงความยินดี
2. หน้าด้านลบ (Negative Face) คือ ความต้องการพื้นฐานที่จะไม่ถูกผู้ใดละเมิดสิทธิ หรือล่วงเกิน ในสิทธิและขอบเขตของตนเอง เช่น การกล่าวขอโทษเมื่อต้องการขัดจังหวะการสนทนาของผู้อื่น

การใช้คำสุภาพเป็นการกระทำที่คุกคามหน้าด้านบวกของผู้พูดและจัดเป็นกลวิธีหนึ่งที่ใช้เพื่อการ รักษาหน้า ดังนั้น ผู้พูดควรใช้กลวิธีความสุภาพให้เหมาะสมกับสถานการณ์และบริบทนั้น ๆ ซึ่ง Brown & Levinson (1987) ได้จำแนกกลวิธีการใช้ภาษาสุภาพออกเป็น 5 กลวิธี คือ

1. การพูดตรง (Bald on Record) เป็นกลวิธีการถ่ายทอดความคิดแบบตรงไปตรงมาด้วยการพูด แบบสั้น กระชับ สื่อความหมายได้ใจความ และแสดงเจตนาอย่างชัดเจน โดยไม่มีความนัย เช่น เมื่อเกิด เหตุการณ์คับขันหรือเหตุฉุกเฉินอาจพูดหรือตะโกนออกไปว่า หนีไป หรือ ออกไป เป็นต้น เพราะใน สถานการณ์เช่นนี้ไม่มีใครให้ความสนใจในการรักษาหน้า ตลอดจนการพิถีพิถันในการใช้คำพูดอาจทำให้ผู้ฟัง เกิดความรู้สึกที่ตรงกันข้ามได้

2. การใช้ความสุภาพเชิงบวก (Positive Politeness) เป็นกลวิธีการใช้ภาษาที่แสดงความรู้สึกเป็น มิตรหรือต้องการได้รับการยอมรับจากสมาชิกในสังคม ซึ่งเป็นการสื่อสารที่คำนึงถึงหน้าด้านบวกเพื่อให้ผู้ฟัง รู้สึกว่าตนได้รับการยอมรับและได้รับความเอาใจใส่ เช่น การชม การเรียกชื่อเล่น การใช้ภาษาถิ่นหรือ คำแสลง

3. การใช้ความสุภาพเชิงลบ (Negative Politeness) เป็นกลวิธีการใช้ภาษาที่ทำให้ผู้ฟังรู้สึกว่า ตนเองไม่ได้ถูกบังคับ โดยถ้อยคำหรือสำนวนที่ใช้แสดงการเปิดโอกาสให้ผู้ฟังได้ตัดสินใจด้วยตนเอง ซึ่งเป็น การสื่อสารที่คำนึงถึงหน้าเชิงลบ เช่น การเสนอทางเลือก

4. การใช้ภาษาทางอ้อม (Off Record) ภาษาทางอ้อมเป็นภาษาที่สื่อความหมายได้มากกว่า 1 อย่าง ดังนั้น ผู้ฟังต้องตีความความหมายของถ้อยคำโดยอ้างอิงจากบริบท ผู้พูดจะไม่พูดตรงไปตรงมา บางครั้งผู้พูดเลือกใช้ภาษาคลุมเครือหรือพูดไม่จบประโยค หากผู้ฟังไม่สามารถตีความได้ก็อาจทำให้ผู้พูดเกิดความรู้สึกไม่ได้ใจ เช่น การพูดเป็นนัยในสถานการณ์ที่บรรยากาศในห้องค่อนข้างเย็น และผู้พูดก็พูดขึ้นว่า “ห้องนี้เย็นจัง” หากผู้ฟังสามารถตีความว่าผู้พูดต้องการสื่ออะไร ผู้ฟังก็จะเดินไปปิดแอร์หรือปรับอุณหภูมิ แต่ถ้าผู้ฟังตีความไม่ได้ผู้ฟังก็อาจจะพูดว่า “คะหนูก็ว่าเย็น” แล้วไม่ทำอะไรเลย ผู้พูดก็จะมีความรู้สึกไม่ได้ใจ

5. การไม่พูดหรือไม่ทำการคุกคามหน้า (Don't do the FTA) เป็นการไม่ทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่อาจเป็นการคุกคามหน้า ซึ่งเป็นการสื่อสารโดยไม่ใช้ถ้อยคำใดเลย นอกจากความนิ่งเงียบ ไม่ได้ตอบผู้พูดด้วยคำพูด เพราะการนิ่งเงียบคือการแสดงความรู้สึกอย่างหนึ่งของการใช้ภาษา เช่น เมื่อถูกเจ้านายบ่นลูกน้องผู้ฟังอย่างนิ่งเงียบไม่มีคำพูดโต้ตอบออกมา ซึ่งเป็นการแสดงความรู้สึกอย่างหนึ่ง แต่ถ้าลูกน้องพูดโต้กลับมาก็อาจถูกหัวหน้ามองว่าไม่มีความสุขหรือสั้มาคารวะได้

ความหมายของคำสุภาพ

ความหมายของคำสุภาพภาษาจีน

จากที่ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับความหมายของคำสุภาพภาษาจีนพบว่า มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของคำสุภาพ ดังต่อไปนี้

陈松岑 ได้กล่าวว่า “คำสุภาพ” หมายถึง พฤติกรรมของการใช้คำที่สื่อถึงความสุภาพในชีวิตประจำวัน การใช้ภาษาสุภาพไม่เพียงแต่เกี่ยวข้องกับการพูดคุยหรือการส่งสารเท่านั้นแต่ยังเกี่ยวข้องกับการสื่อสารอีกด้วย

毕继万 ได้กล่าวว่า “คำสุภาพ” แสดงให้เห็นว่าถ้อยคำที่สุภาพส่วนใหญ่สะท้อนให้เห็นถึงความเข้าใจและทัศนคติของผู้พูดต่อความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างผู้พูดและผู้ฟัง ซึ่งองค์ประกอบและโครงสร้างของคำสุภาพขึ้นอยู่กับความแตกต่างของกลุ่มคน รวมถึงประเพณีและประวัติศาสตร์ที่ยาวนานของชุมชนส่งผลถึงความแตกต่างของภาษาและปัจจัยทางวัฒนธรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารหรือกลุ่มคนนั้น ปัจจุบันสังคมและความเป็นอยู่ของบุคคลได้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง จึงทำให้เกิดผลกระทบต่อประเพณีและวัฒนธรรมทางสังคมที่ต้องมีการเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้คำสุภาพในการสื่อสารสะท้อนให้เห็นถึงความเคารพและมิตรภาพในการสื่อสารทางภาษาอีกด้วย

李秋灵 ได้กล่าวว่า “คำสุภาพ” เป็นภาษาที่ให้ความเคารพและความเป็นมิตรที่ใช้ในการสื่อสารระหว่างบุคคล ภาษาสุภาพต้องมีพื้นฐานในการพูดให้สอดคล้องกับกฎไวยากรณ์ สะท้อนถึงความสุภาพและความเคารพของผู้พูดในสถานการณ์ที่เฉพาะเจาะจง การจะใช้ภาษาสุภาพได้ดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับความเข้าใจของผู้พูดเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางสังคมและวัฒนธรรมที่อยู่เบื้องหลังของภาษา

ความหมายคำสุภาพภาษาไทย

จากที่ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับความหมายของคำสุภาพภาษาไทยพบว่า มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของคำสุภาพ ดังต่อไปนี้

บรรจบ พันธุเมธา (2520) ได้กล่าวว่า “ภาษาสุภาพ” หมายถึง ถ้อยคำที่ใช้กับผู้ที่มีความนับถือที่สูงกว่าด้วยวัยวุฒิ ชาติวุฒิ และคุณวุฒิ คำสุภาพในภาษาไทยมี 2 ลักษณะ คือ เป็นคำยืมมาจากภาษาบาลีสันสกฤต และเขมร ซึ่งเป็นคำไทยที่ตกแต่งให้ฟังไพเราะและสุภาพยิ่งขึ้น เกณฑ์ในการใช้ภาษาสุภาพกำหนดไว้ว่าต้องใช้ภาษาให้เหมาะกับกาลเทศะและบุคคล

ไพโรจน์ อยู่มณเฑียร (2550) ได้กล่าวว่า “คำสุภาพ” หมายถึง ถ้อยคำอันเหมาะสมเมื่อได้ยินแล้วชวนฟัง ซึ่งสุภาพชนทั่วไปนิยมใช้พูดกันถือเป็นส่วนหนึ่งของคำราชาศัพท์ แต่ไม่มีการกำหนดใช้มากมายหลายชนิดอย่างราชาศัพท์

จากที่ผู้วิจัยได้ศึกษาความหมายของ “คำสุภาพ” หรือ “ภาษาสุภาพ” ทั้งภาษาจีนและภาษาไทยสามารถสรุปได้ว่า คำสุภาพ หรือ ภาษาสุภาพ คือ คำหรือภาษาที่ใช้ในการสื่อสารเพื่อที่จะแสดงถึงการให้เกียรติและการเคารพต่อผู้อื่น ทั้งนี้ต้องเป็นถ้อยคำที่มีความนุ่มนวล ไม่หยาบคาย และอ่อนโยน มีความหมายตรงไปตรงมาหรือเป็นถ้อยคำที่เราพูดจากันโดยทั่วไปโดยอาศัยสถานภาพและความสัมพันธ์ระหว่างคู่สนทนาในการใช้คำให้เหมาะสม

วิธีดำเนินการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือในการวิจัยเพื่อใช้ตรวจสอบ วิเคราะห์ และเปรียบเทียบคำสุภาพภาษาจีนและภาษาไทย ดังนี้

1. จากแหล่งข้อมูลในอินเทอร์เน็ต หนังสือ วารสาร และงานวิจัย
2. ใช้ทฤษฎีการสื่อสาร (SMCR) ของ Berlo (สมาลี เดชบุญพบ, 2554) ระบบสังคมและวัฒนธรรม (socio-culture systems) โดยชี้ให้เห็นว่าระบบสังคมและวัฒนธรรมของชาติเป็นสิ่งที่มีส่วนกำหนดพฤติกรรมของประชาชนในประเทศ ซึ่งเกี่ยวข้องไปถึงขนบธรรมเนียมประเพณีที่ยึดถือปฏิบัติ สังคมและวัฒนธรรมของชาติย่อมมีความแตกต่างกัน เช่น การให้ความเคารพต่อผู้อาวุโส หรือวัฒนธรรมการกินอยู่ เป็นต้น ดังนั้น ในการติดต่อสื่อสารของบุคคลต่างชาติต่างภาษาจะต้องมีการศึกษาทฤษฎีและข้อบังคับทางศาสนาประกอบด้วย
3. ใช้ทฤษฎีความสุภาพของการวิเคราะห์ด้านการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมเพื่อวิเคราะห์พฤติกรรมการใช้ภาษาของผู้เรียนภาษาที่สองและเจ้าของภาษา ซึ่ง Brown & Levinson ยังได้เสนออีกว่าการใช้คำสุภาพเป็นการกระทำที่คุกคามหน้าด้านบวกของผู้พูดและจัดเป็นกลวิธีหนึ่งที่ใช้เพื่อการรักษาหน้า ดังนั้น ผู้พูดควรใช้กลวิธีความสุภาพให้เหมาะสมกับแต่ละสถานการณ์และบริบท

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษารวบรวมข้อมูล โดยสามารถจำแนกขั้นตอนในการศึกษาและรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. การศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับภาษาสุภาพหรือคำสุภาพ เนื่องจากคำสุภาพมีหลากหลายประเภท ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้คัดเลือกคำสุภาพที่มักพบบ่อยในชีวิตประจำวัน ประกอบด้วย คำกล่าวทักทาย คำกล่าวขอบคุณ คำกล่าวขอโทษ คำกล่าวชมเชย คำกล่าวอวยพร คำพูดอ้อมค้อม คำกล่าวขอร้อง คำกล่าวปฏิเสธ และคำกล่าวลา โดยได้ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากงานวิจัยและเว็บไซต์
2. รวบรวมทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาษาสุภาพหรือคำสุภาพ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาแบบครอบคลุมในด้านต่าง ๆ เช่น แนวคิดของการใช้ภาษาในการสื่อสาร ทฤษฎีความสุภาพ เป็นต้น โดยได้ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากที่ได้เก็บรวบรวมข้อมูลแล้ว ผู้วิจัยจึงได้วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความหมายของคำสุภาพหรือภาษาสุภาพ หลังจากนั้นจึงทำการจำแนกหมวดหมู่ที่ได้จากการวิเคราะห์ ขั้นตอนสุดท้าย คือ สรุปข้อมูลที่ได้จากการศึกษา

ผลการวิจัย

1. สรุปผลศึกษาวิเคราะห์และจำแนกหมวดหมู่คำสุภาพภาษาจีนและภาษาไทย

จากการวิเคราะห์ รวบรวมข้อมูลและจำแนกหมวดหมู่เกี่ยวกับคำสุภาพภาษาจีนและภาษาไทย พบว่า ได้มีการรวบรวมประเภทคำสุภาพที่พบบ่อยในชีวิตประจำวันจากหนังสือ บทความ เอกสาร สื่อสิ่งพิมพ์ เอกสารทางวิชาการ วิทยานิพนธ์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยสามารถแบ่งคำสุภาพได้ดังนี้ คำกล่าวทักทาย คำกล่าวขอบคุณ คำกล่าวขอโทษ คำกล่าวชมเชย คำกล่าวอวยพร คำพูดอ้อมค้อม คำกล่าวขอร้อง คำกล่าวปฏิเสธ คำกล่าวลา และสามารถสรุปผลการวิเคราะห์ได้ ดังนี้

1.1 คำกล่าวทักทาย (问候语) ได้แก่ การทักทายที่สามารถใช้ได้ทุกช่วงเวลา การทักทายตามช่วงเวลา que พบเจอกัน การทักทายโดยการถามสารทุกข์สุขดิบ การทักทายโดยการถามไถ่ทั่วไป การทักทายตามสถานการณ์หรือที่ภาษาจีนเรียกว่า “明知故问式”

1.2 คำกล่าวขอบคุณ (感谢语) ได้แก่ การขอบคุณโดยตรงไปตรงมา การขอบคุณทางอ้อม การขอบคุณโดยตรงไปตรงมา+การขอบคุณทางอ้อม

1.3 คำกล่าวขอโทษ (道歉语) ได้แก่ การขอโทษโดยตรงไปตรงมา การขอโทษทางอ้อม การขอโทษโดยตรงไปตรงมา+การขอโทษทางอ้อม

1.4 คำกล่าวชมเชย (赞美语) ได้แก่ การกล่าวชมเชยรูปลักษณะภายนอกและบุคลิกภาพของผู้อื่น การกล่าวชมเชยในความสามารถของผู้อื่น

1.5 คำกล่าวอวยพร (祝福语) ได้แก่ การกล่าวคำอวยพรเนื่องในวันเกิด การกล่าวคำอวยพรเนื่องในวันแต่งงาน การกล่าวคำอวยพรการเดินทาง การกล่าวอวยพรหรือกล่าวแสดงความยินดีเนื่องในการเปิดกิจการ การกล่าวคำอวยพรในเทศกาลต่างๆ

1.6 คำพูดอ้อมค้อม (委婉语) ได้แก่ คำพูดอ้อมค้อมเพื่อการขจัดความกลัว คำพูดอ้อมค้อมเพื่อความเหมาะสม คำพูดอ้อมค้อมเพื่อความสุภาพ

1.7 คำกล่าวขอร้อง (请托语) ได้แก่ คำที่มักพบในประโยคขอร้อง การขอร้องอย่างตรงไปตรงมาโดยไม่มีส่วนแต่งเติม การขอร้องอย่างตรงไปตรงมาโดยมีส่วนแต่งเติม การขอร้องอย่างไม่ตรงไปตรงมา (การขอร้องทางอ้อม)

1.8 คำกล่าวปฏิเสธ (拒绝语) ได้แก่ การปฏิเสธอย่างตรงไปตรงมา การปฏิเสธทางอ้อม การปฏิเสธอย่างตรงไปตรงมาและปฏิเสธทางอ้อม

1.9 คำกล่าวลา (告别语) ได้แก่ การกล่าวลาทั่วไป การกล่าวลาแบบกำหนดวันเวลาไว้แล้ว

2. สรุปผลการเปรียบเทียบการใช้คำสุภาพในการสื่อสารระหว่างภาษาจีนกับภาษาไทย ทั้งความเหมือนและความแตกต่าง

จากการวิเคราะห์และการเปรียบเทียบการใช้คำสุภาพในการสื่อสารระหว่างภาษาจีนกับภาษาไทย ทั้งความเหมือนและความแตกต่าง โดยสามารถสรุปผลได้ ดังนี้

2.1 คำกล่าวทักทาย (问候语)

คำกล่าวทักทายภาษาจีนและภาษาไทยมีทั้งความเหมือนและความต่าง โดยสามารถสรุปได้ดังนี้

ความเหมือนในการใช้คำทักทายภาษาจีนและภาษาไทย คือ การใช้คำทักทายภาษาจีนและภาษาไทยมักจะอาศัยกาลเทศะ สถานการณ์ สภาวะแวดล้อม และสัมพันธภาพระหว่างบุคคล เช่น ใช้คำว่า “สวัสดี” ทักทายกับผู้อื่นเมื่อพบเจอกัน ใช้คำทักทายตามช่วงเวลาของวัน เช่น 早上好 (สวัสดีตอนเช้า) 下午好 (สวัสดี ตอนบ่าย) หรือใช้คำทักทายตามสถานการณ์หรือภาษาจีนเรียกว่า “明知故问式” (วิธีการทักทายโดยการถามแม้จะทราบอยู่แล้ว) ใช้กับคนสนิทและคุ้นเคย เช่น 你来啦! (คุณมาแล้ว) 看书呢? (อ่านหนังสือหรือ) เป็นต้น

ด้านความแตกต่าง คือ เนื่องจากสังคมไทยมักจะแบ่งแยกลักษณะการใช้ภาษาตามอายุ เพศ ลำดับชั้นทางสังคม วัฒนธรรมไทยเมื่อทักทายกันจะใช้คำว่า “สวัสดี” พร้อมกับยกมือขึ้นไหว้ เนื่องจาก “การไหว้” นอกจากจะเป็นภาษาท่าทางที่ใช้ในการทักทายแล้ว การไหว้ยังแสดงถึงความเคารพต่อผู้อาวุโสกว่า ทั้งนี้ การทักทายในเพศชายจะใช้คำลงท้ายว่า “ครับ” เช่น สวัสดีครับ สบายดีไหมครับ ส่วนการทักทายในเพศหญิงจะใช้คำลงท้ายว่า “คะ/ค่ะ” เช่น สวัสดีคะ สบายดีไหมคะ

2.2 คำกล่าวขอบคุณ (感谢语)

คำกล่าวขอบคุณ ภาษาจีนและภาษาไทยมีทั้งความเหมือนและความแตกต่าง สามารถสรุปได้ดังนี้

ความเหมือน คือ มีรูปแบบการแสดงเจตนาในการกล่าวขอบคุณที่หลากหลาย ซึ่งการใช้คำกล่าวขอบคุณมักจะอาศัยกาลเทศะ สถานการณ์ สภาวะแวดล้อม และสัมพันธภาพระหว่างบุคคลในการกล่าวแสดงเจตนาการขอบคุณ เช่น การกล่าวคำขอบคุณเมื่อผู้อื่นทำสิ่งต่าง ๆ ให้ นอกจากนี้ ยังใช้คำกริยาวิเศษณ์เพื่อเน้นถึงระดับความสุภาพในการกล่าวขอบคุณ เช่น 太谢谢了 (ขอบคุณมาก) 非常感谢 (ขอบพระคุณมาก) เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีการใช้ถ้อยคำแบบอื่นเพื่อแสดงเจตนาการขอบคุณอีกฝ่าย โดยใช้รูปแบบภาษาที่ไม่ได้มีความหมายเพื่อการขอบคุณโดยตรง แต่มีความหมายทางสังคมที่แฝงถึงคำขอบคุณ เช่น เมื่อผู้อื่นซื้อของที่ขอบให้จะแสดงเจตนาในการกล่าวขอบคุณโดยการพูดชมว่า “น่ารักจัง” “ขอบมากเลย” เป็นต้น

ส่วนความแตกต่างประกอบด้วย ความแตกต่างด้านรูปแบบโครงสร้างและวัฒนธรรมทางภาษา เนื่องจากสังคมไทยมักจะแบ่งแยกลักษณะการใช้ภาษาตามอายุ เพศ ลำดับชั้นทางสังคม วัฒนธรรมไทยการกล่าวคำขอบคุณ ถ้ากล่าวกับผู้ที่อาวุโสกว่า หรือมีวัยเสมอกันจะใช้คำว่า “ขอบคุณ” ถ้าเป็นผู้อาวุโสจะนิยมการยกมือไหว้พร้อมกับกล่าวคำขอบคุณไปพร้อมกัน หรือถ้ากล่าวกับคนอายุน้อยกว่าจะใช้คำว่า “ขอบใจ” ในขณะที่วัฒนธรรมจีนนิยมใช้คำว่า “谢谢” กับทุกสถานภาพและสถานะความสัมพันธ์ นอกจากนี้

การกล่าวคำขอบคุณในเพศชายจะใช้คำลงท้ายว่า “ครับ” เช่น ขอขอบคุณครับ ขอขอบคุณมากครับ ไม่ต้องซื้อให้ก็ได้ ส่วนการทักทายในเพศหญิงจะใช้คำลงท้ายว่า “คะ/ค่ะ/จ๊ะ” เช่น ขอขอบคุณคะ ขอขอบคุณค่ะ ขอใจจะ

2.3 คำกล่าวขอโทษ (道歉语)

คำแสดงการขอโทษ ภาษาจีนและภาษาไทยมีทั้งความเหมือนและความต่าง สามารถสรุปความเหมือน คือ มีรูปแบบการใช้คำแสดงเจตนาในการขอโทษที่หลากหลาย ซึ่งแต่ละรูปแบบล้วนอาศัยกาลเทศะ สถานการณ์ สภาวะแวดล้อม และสัมพันธภาพระหว่างบุคคลในการกล่าวแสดงเจตนาการขอโทษ เมื่อผู้พูดรู้สึกสำนึกผิดในสิ่งที่ตนได้กระทำมักจะเพิ่มคำกริยาวิเศษณ์เพื่อบอกระดับความรู้สึกผิด เช่น “实在对不起” (ขอโทษจริง ๆ) “非常抱歉” (ต้องขอโทษมาก ๆ) เป็นต้น มีการใช้กลวิธีทางอ้อมเพื่อแสดงเจตนาในการขอโทษอีกฝ่าย ซึ่งในรูปภาษาไม่มีคำว่าขอโทษโดยตรง เช่น “我不是故意的, 都是我不好” (ฉันไม่ได้ตั้งใจฉันไม่ตัวเอง) จะเห็นว่าไม่มีกรกล่าวคำว่า “ขอโทษ” ในรูปประโยค แต่เมื่อฟังแล้วสามารถรับรู้ได้ถึงความรู้สึกสำนึกผิดหรือเสียใจ หรือการใช้กลวิธีการขอโทษอย่างตรงไปตรงมาและคำขอโทษทางอ้อมรวมเป็นโครงสร้างเดียวกัน เพื่อแสดงถึงเจตนาในการขอโทษผู้ฟังอยู่ในรูปประโยคเดียวกันโดยมีโครงสร้างประโยคเหมือนกัน คือ คำขอโทษอย่างตรงไปตรงมา+คำขอโทษทางอ้อม เช่น “对不起, 都是我不好” (ขอโทษฉันไม่ตัวเอง)

ส่วนด้านความต่างภาษาไทยจะใช้รูปแบบโครงสร้างคำขอโทษ+คำกริยาวิเศษณ์ เช่น ขอโทษ+มาก ขออภัย+มาก ๆ ในขณะที่ภาษาจีนจะใช้รูปแบบโครงสร้าง คำกริยาวิเศษณ์ +คำขอโทษ เช่น 真 (จริง ๆ) + 抱歉 (ขอโทษ) เป็นต้น เนื่องจากสังคมไทยมักจะแบ่งแยกลักษณะการใช้ภาษาตามอายุ เพศ ลำดับชั้นทางสังคม วัฒนธรรมไทยการกล่าวคำขอโทษ ถ้ากล่าวกับผู้อาวุโสกว่าจะนิยมการยกมือไหว้พร้อมกับกล่าวคำขอโทษไปพร้อมกัน นอกจากจะมีคำลงท้ายที่แบ่งเพศชายและหญิง โดยการใช้คำว่า ครับ/ค่ะ แล้ว ภาษาไทยมีคำใช้เรียกแทนตัวเองและบุคคลอื่นหลากหลายกว่าภาษาจีนโดยมักจะอิงจากสถานะและความสัมพันธ์ของคู่สนทนา เช่น ผม กระผม ฉัน ดิฉันหนู ท่าน คุณ

2.4 คำกล่าวชมเชย (赞美语)

คำกล่าวชมเชย ภาษาจีนและภาษาไทยมีทั้งความเหมือนและความต่าง สามารถสรุปความเหมือน คือ คำชมเชยภาษาจีนและภาษาไทยล้วนแต่อาศัยสถานการณ์ และสัมพันธภาพระหว่างบุคคลในการกล่าวชื่นชมและสรรเสริญบุคคลอื่น เช่น เมื่อพบว่าวันนี้อีกฝ่ายมีรูปลักษณ์ภายนอกและบุคลิกภาพที่ดีจึงใช้คำที่แสดงเจตนาในการชมเชยตามสถานการณ์ที่พบเจอโดยการชมว่า “你今天很漂亮” (วันนี้คุณสวยมาก) “你真温柔” (คุณอ่อนโยนมาก) เป็นต้น หรือเมื่อพบว่าอีกฝ่ายมีความสามารถและทำออกมาได้ดีจึงใช้วิธีการการชื่นชมและสรรเสริญในความสามารถของผู้อื่น โดยการกล่าวคำที่แสดงเจตนาในการชมเชยตามสถานการณ์ที่พบเจอว่า “你今天的发言很好” (คำพูดของคุณวันนี้ดีมาก) เป็นต้น

ส่วนด้านความต่าง ภาษาไทยมักจะมีคำลงท้ายที่แบ่งเพศชายและเพศหญิงโดยการใช้คำว่า ครับ/ค่ะ อีกทั้งในภาษาไทยยังใช้รูปแบบโครงสร้างประโยค คือ คนที่ต้องการชม+คำชม+(คำกริยาวิเศษณ์) ในขณะที่ภาษาจีนใช้รูปแบบโครงสร้างประโยค คือ คนที่ต้องการชม+(คำกริยาวิเศษณ์)+คำชม นอกจากนี้การกล่าวชมเชยบุคคลอื่นในสังคมไทยต้องมีความพอดีไม่มากเกินไป เพราะอาจจะทำให้คนที่ได้รับคำชม

รู้สึกถึงความไม่จริงใจของคนพูด เช่น ในภาษาไทยจะไม่นิยมชมคนอื่นว่า “เป็นคนดีจริง ๆ” เพราะเป็นคำที่คิดว่าอีกฝ่ายหนึ่งโกหกหรือพูดประชดคนอื่นดังนั้นคนไทยจึงไม่ค่อยนิยมใช้

2.5 คำกล่าวอวยพร (祝福语)

คำกล่าวอวยพร ภาษาจีนและภาษาไทยมีทั้งความเหมือนและความต่าง สามารถสรุปความเหมือน คือ ภาษาจีนและภาษาไทยมักจะนิยมกล่าวคำอวยพรเนื่องในโอกาสต่าง ๆ ซึ่งการอวยพรในโอกาสต่าง ๆ ล้วนแต่อาศัยกาลเทศะ สถานการณ์ ความเชื่อ และสัมพันธภาพระหว่างบุคคลในการกล่าวแสดงการอวยพร เช่น การกล่าวคำอวยพรในวันเกิดผู้อาวุโสมักจะใช้คำอวยพรที่ขอให้ผู้อาวุโสมีอายุยืนยาว ทั้งนี้ยังมีรูปแบบการโครงสร้างประโยคในการกล่าวอวยพรที่เหมือนกัน คือ ขอให้+คนที่ต้องการอวยพร+คำที่ต้องการอวยพร หรือ ขอให้+คำที่ต้องการอวยพร เช่น “祝您福寿双全” (ขอให้คุณมีทั้งความสุขและอายุยืนยาว) “祝你们白头偕老” (ขออวยพรให้คุณทั้งสองถือไม้เท้ายอดทองกระบองยอดเพชร) “ขอให้บริษัทมีความมั่นคงและก้าวหน้าค้าขายดี” “ขอให้มีความสุขในวันขึ้นปีใหม่” เป็นต้น

ส่วนด้านความแตกต่าง คือ สังคมไทยมักจะแบ่งแยกลักษณะการใช้ภาษาตามอายุ เพศ ลำดับชั้นทางสังคม วัฒนธรรมไทย ที่แตกต่างกันแล้วนั้น เนื่องจากการนำสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือความเชื่อทางศาสนามาใช้ในการอวยพรถือเป็นลักษณะเด่นของภาษาไทยที่มีความแตกต่างจากภาษาจีน เช่น การอวยพรที่อ้างถึงสิ่งศักดิ์สิทธิ์และความเชื่อ เช่น “ขอคุณพระคุณเจ้าคุ้มครอง” “ขออำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายในสากลโลกจงดลบันดาลให้ท่านมีความสุข” ในขณะที่ภาษาจีนจะนิยมใช้สำนวนที่มีสี่ตัวอักษรในการกล่าวคำอวยพรโดยส่วนใหญ่จะอุปมามาจากสิ่งต่าง ๆ เช่น “一路顺风” (เดินทางราบรื่นดังเช่นเรือที่ไปตามลม) “货如轮转” (สินค้าหมุนเวียนเหมือนล้อรถ) ซึ่งเป็นการเปรียบเทียบว่า “สินค้าขายคล่องขายดีตั้งหน้าตั้งตา”

2.6 คำพูดอ่อนค้อม (委婉语)

คำพูดอ่อนค้อม ภาษาจีนและภาษาไทยมีทั้งความเหมือนและความต่าง สามารถสรุปความเหมือน คือ ชาวจีนและชาวไทยมักจะหลีกเลี่ยงการใช้คำที่เป็นกลางไม่ดี ถ้อยคำที่รุนแรง หรือเป็นคำที่ตรงจนเกินไปจนทำให้อีกฝ่ายรู้สึกแค้น ดังนั้น จึงนิยมใช้คำพูดอ่อนค้อมเพื่อลดความรุนแรงของภาษาและก่อให้เกิดความเหมาะสมมากขึ้น

ส่วนความต่างของภาษาไทย คือ เนื่องจากวัฒนธรรมการใช้ภาษาของชาวไทยที่ชัดเจนอันเป็นผลสืบเนื่องมาจากระบบและรูปแบบการปกครอง ภาษาไทยเป็นภาษาที่มีลักษณะพิเศษในการใช้ถ้อยคำ เพราะมีการแจกแจงการใช้ถ้อยคำตามระดับชนชั้นของบุคคล เพื่อให้ถูกต้องและเหมาะสมตามกาลเทศะและความนิยมของสังคมไทย เช่น คำว่า “ตาย” ที่ใช้สำหรับพระมหากษัตริย์ คือ คำว่า “สวรรคต” เนื่องจากมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขจึงมีการเลือกใช้คำที่เหมาะสมกับฐานะและระดับของบุคคล เพื่อแสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรมทางสังคมที่ประชาชนมีต่อพระมหากษัตริย์ด้วยความจงรักภักดีและการยกย่องเทิดทูน คำที่ใช้สำหรับพระภิกษุคือคำว่า “มรณภาพ” และคำที่ใช้กับบุคคลทั่วไป คือคำว่า “เสียชีวิต” นอกจากนี้ ภาษาไทยยังมักจะแบ่งแยกลักษณะการใช้คำตามเพศ เช่น เมื่อต้องการปลดทุกข์เพศชายจะใช้คำว่า “ยิงกระต่าย” ส่วนในเพศหญิงจะใช้คำว่า “เก็บดอกไม้”

2.7 คำกล่าวขอร้อง (请托语)

คำกล่าวขอร้อง ภาษาจีนและภาษาไทยมีทั้งความเหมือนและความต่าง สามารถสรุปความเหมือน คือ มีรูปแบบการใช้คำแสดงเจตนาในการขอร้องที่หลากหลาย ซึ่งอาศัยกาลเทศะ สถานการณ์ สภาวะแวดล้อม และสัมพันธภาพระหว่างบุคคลเพื่อแสดงเจตนาในการร้อง หรือมักจะมีการใช้คำที่แสดงเจตนาในการขอร้องตามความยากง่ายของเรื่องที่ต้องการขอร้อง เช่น เมื่อต้องการขอร้องให้ผู้อื่นช่วยในเรื่องที่ง่ายในภาษาจีนมักจะใช้คำว่า “可不可以” “帮…一下” ภาษาไทยมักจะใช้คำว่า “ช่วย” “ด้วย” “ที่” “หน่อย” ในขณะที่เมื่อต้องการขอร้องให้ผู้อื่นช่วยในเรื่องที่ยากในภาษาจีนมักจะใช้คำว่า “劳驾” “求你了” “拜托” ในภาษาไทยมักจะใช้คำว่า “ขอร้อง” “ได้โปรด” “รบกวน”

ส่วนด้านความต่าง เนื่องจากสังคมไทยมักจะแบ่งแยกลักษณะการใช้ภาษาตามอายุ เพศ ลำดับชั้นทางสังคมทำให้ในภาษาไทยมีกลวิธีที่หลากหลายในการแสดงเจตนาในการขอร้อง เช่น ใช้กลวิธียกย่องและให้เกียรติผู้ฟัง โดยใช้คำว่า “ครับ” (เพศชาย) และ “ค่ะ” (เพศหญิง) ใช้กลวิธีการแสดงความเป็นกันเอง โดยใช้คำว่า “จ๊ะ” (เพศหญิง) รวมถึงกลวิธีสำนึกบุญคุณ เช่น จะเป็นพระคุณอย่างมากในขณะที่ภาษาจีนมักจะใช้กลวิธีลดความรุนแรงของสถานการณ์ เช่น ใช้คำว่า “劳驾” และ “请” เพื่อเน้นถึงความสุภาพ และใช้วิธีการเสนอทางเลือกแก่ผู้ฟัง เช่น 如果你去书店 (เป็นการเสนอทางเลือก) 顺便给我买本词典 (เรื่องที่ต้องการขอร้อง)

2.8 คำกล่าวปฏิเสธ (拒绝语)

คำกล่าวปฏิเสธ ภาษาจีนและภาษาไทยมีทั้งความเหมือนและความต่าง สามารถสรุปความเหมือน คือ มีรูปแบบการใช้คำในการปฏิเสธที่หลากหลาย ซึ่งอาศัยกาลเทศะ สถานการณ์ สภาวะแวดล้อม และสัมพันธภาพระหว่างบุคคล เช่น ใช้คำว่า “ไม่” ในการปฏิเสธการขอร้องจากผู้อื่น ซึ่งเป็นการใช้กลวิธีการถ่ายทอดความคิดแบบตรงไปตรงมาด้วยการพูดแบบสั้น ๆ กระชับ สื่อความหมายและใส่ใจความแสดงถึงเจตนาอย่างชัดเจนโดยไม่มีความนัยใด ๆ

ส่วนด้านความแตกต่างภาษาจีนมักจะใช้รูปแบบโครงสร้างการปฏิเสธทางอ้อม + การปฏิเสธตรงไปตรงมา ในขณะที่ภาษาไทยมักจะใช้ทั้งรูปแบบโครงสร้างการปฏิเสธทางอ้อม + การปฏิเสธอย่างตรงไปตรงมา หรือ การปฏิเสธอย่างตรงไปตรงมา+ การปฏิเสธทางอ้อม เนื่องจากสังคมไทยมักจะแบ่งแยกลักษณะการใช้ภาษาตามอายุ เพศ ลำดับชั้นทางสังคม ดังนั้น การกล่าวคำปฏิเสธแต่ละรูปแบบมักจะใช้ภาษาที่มีความอ่อนน้อมและนุ่มนวลกว่ารูปแบบการปฏิเสธในภาษาจีน เช่น การปฏิเสธว่า “你可以问别人” (คุณสามารถถามคนอื่นได้ไหม) หรือ “以后再说吧!” (คราวหน้าค่อยว่ากัน) ภาษาจีนการพูดในลักษณะนี้เป็นการปฏิเสธทางอ้อม ในขณะที่ภาษาไทยการพูดในลักษณะนี้ถือเป็นการใช้ภาษาที่ห้วนจนเกินไป ดังนั้น จึงมักจะมีคำลงท้าย “ครับ” (เพศชาย) “ค่ะ” (เพศหญิง) เพื่อให้ภาษาดูนุ่มนวลและสุภาพมากขึ้นอีกด้วย

2.9 คำกล่าวลา (告别语)

คำกล่าวลา ภาษาจีนและภาษาไทยมีทั้งความเหมือนและความแตกต่าง สามารถสรุปความเหมือน คือ มีรูปแบบการใช้คำกล่าวลาที่หลากหลาย ซึ่งอาศัยสถานการณ์ สภาวะแวดล้อม และสัมพันธภาพ

ระหว่างบุคคลในการใช้ นอกจากนี้ ยังมีคำที่ยืมมาจากภาษาต่างประเทศเพื่อใช้ในการกล่าวลา คือ คำว่า bye-bye (บายบาย) ที่ทั้งชาวจีนและชาวไทยนิยมนำมาใช้ในการกล่าวลาทั่วไป

ส่วนด้านความแตกต่าง คือ ภาษาจีนจะใช้คำว่า “再见” หรือ “回头见” มาใช้แทนคำว่า “ลาก่อน” ภาษาไทยซึ่งถ้าแปลตรงตัวแล้วจะมีรูปแบบโครงสร้าง คือ 再 (อีกครั้ง)+ 见 (พบ/เจอ) และคำว่า 回头 (หันหลังกลับ)+ 见 (พบ/เจอ) อีกทั้งภาษาจีนมักจะใช้รูปแบบโครงสร้างเพียงอย่างเดียว คือ ช่วงเวลา + 见 (พบกัน/เจอกัน) ในขณะที่ภาษาไทยสามารถใช้ได้ทั้งรูปแบบโครงสร้าง ช่วงเวลา + พบกัน/เจอกัน และ พบกัน/เจอกัน + ช่วงเวลา และยังมีการเติมคำลงท้าย ครับ/ ค่ะ ในการกล่าวคำลาอีกด้วย เนื่องจากในวัฒนธรรมไทยมีการใช้ทางเสียงในภาษามากมายหลายระดับ การใช้ทางเสียงที่เหมาะสมกับสถานการณ์ต้องอาศัยประสบการณ์และการเรียนรู้มากพอสมควร อย่างไรก็ตาม การใช้คำว่า ครับ/ ค่ะ กับน้ำเสียงที่อ่อนโยนดูจะเป็นทางเลือกที่ดีที่สุดกับสถานการณ์ต่าง ๆ ในการรักษามารยาทและการแสดงความเคารพต่อผู้อื่นซึ่งสิ่งนี้มักทำให้ภาษาไทยมีลักษณะต่างจากภาษาอื่น

อภิปรายผล

การศึกษาวិเคราะห์และจำหมวดหมู่คำสุภาพภาษาจีนและภาษาไทย พบว่าจำแนกหมวดหมู่ได้ดังนี้ คือ 1) คำกล่าวทักทาย จำแนกได้เป็น 5 หมวดหมู่ 2) คำกล่าวขอบคุณ จำแนกได้เป็น 3 หมวดหมู่ 3) คำกล่าวขอโทษ จำแนกได้เป็น 3 หมวดหมู่ 4) คำกล่าวชมเชย จำแนกได้เป็น 2 หมวดหมู่ 5) คำกล่าวอวยพร จำแนกได้เป็น 5 หมวดหมู่ 6) คำพูดอ้อมค้อม จำแนกได้เป็น 3 หมวดหมู่ 7) คำกล่าวขอร้อง จำแนกได้เป็น 4 หมวดหมู่ 8) คำกล่าวปฏิเสธ จำแนกได้เป็น 3 หมวดหมู่ และ 9) คำกล่าวลา จำแนกได้เป็น 2 หมวดหมู่ ซึ่งแต่ละหมวดหมู่มีทั้งความเหมือนและความแตกต่าง โดยพบว่า ความเหมือน คือ ทั้งภาษาจีนและภาษาไทยการใช้คำสุภาพแต่ละหมวดหมู่นั้นล้วนแต่ต้องอาศัยกาลเทศะ สถานการณ์ สภาวะแวดล้อม และสัมพันธภาพระหว่างบุคคลในการเลือกใช้คำและภาษาให้เหมาะสมกับบุคคลนั้น ๆ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีความสุภาพที่กล่าวว่า การใช้คำสุภาพเป็นการกระทำที่คุกคามหน้าด้านบวกรของผู้พูดและจัดเป็นกลวิธีหนึ่งที่ใช้เพื่อการรักษาหน้า ดังนั้น ผู้พูดควรใช้กลวิธีความสุภาพให้เหมาะสมกับแต่ละสถานการณ์และบริบท

ส่วนในด้านความแตกต่าง คือ เนื่องจาก ชาวจีนและชาวไทยต่างก็มีวัฒนธรรมที่สั่งสมมาจากการเรียนรู้ในบริบท สภาพแวดล้อมที่ตนเองอาศัยอยู่ จะเห็นได้ว่า สังคมไทยมักจะแบ่งแยกลักษณะการใช้ภาษาตามอายุ เพศ ลำดับชั้นทางสังคมทำให้ภาษาไทยมีลักษณะและรูปแบบการใช้คำสุภาพหรือภาษาสุภาพต่างจากภาษาจีนอย่างเห็นได้ชัด คือ ในภาษาไทยใช้ คำว่า ครับ (เพศชาย)/ค่ะ (เพศหญิง) ลงท้ายประโยคเป็นคำที่ใช้แสดงความสุภาพโดยตรงซึ่งภาษาจีนไม่มี คำเหล่านี้ อีกทั้งยังมีคำที่ใช้เรียกตนเองและบุคคลอื่นเพื่อแสดงลำดับชั้นทางสังคมที่หลากหลายกว่าภาษาจีน เช่น ผม กระผม ฉันทิฉัน หนู ท่าน คุณ นอกจากนี้ ยังมีความแตกต่างที่เกิดจากวัฒนธรรม ความเชื่อ ความเคยชิน รวมถึงรูปแบบโครงสร้างของคำหรือประโยค ซึ่งความแตกต่างเหล่านี้ล้วนมาจากการเรียนรู้ในบริบท สภาพแวดล้อมที่ชาวจีนและชาวไทยอาศัยอยู่ทั้งสิ้น ดังนั้น ทั้งชาวจีนและชาวไทยเองควรให้ความสำคัญกับการสอดแทรกการใช้คำสุภาพภาษาจีนและภาษาไทย เพื่อให้อีกฝ่ายได้เข้าถึงประวัติ ความเป็นมาของวัฒนธรรมของประเทศนั้น ๆ โดยสอดคล้องกับแนวคิดในการสื่อสารของ อังถึงใน กริช สืบสนธิ์, 2538) ที่กล่าวว่า การสื่อสารต้องอาศัย

วัฒนธรรมเป็นเครื่องช่วยกำหนดขอบเขตของการตีความสารนั้น ๆ ในการทำความเข้าใจและประมวลสิ่งที่
ตนได้จากการตีความ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาในครั้งนี้ พบว่า คำสุภาพที่พบบ่อยในชีวิตประจำวันทั้งในภาษาจีนและภาษาไทย
ยังมีหลากหลายแง่มุมที่สามารถศึกษาต่อได้ ทั้งนี้ หากมีผู้ที่สนใจงานวิจัยในลักษณะนี้สามารถนำข้อมูลจาก
ผลการศึกษาจากบทความนี้ไปเป็นแนวทางในการศึกษาวิเคราะห์เพิ่มเติม โดยผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ คือ

1. การรวบรวมและจัดหมวดหมู่ในการวิเคราะห์เปรียบเทียบให้เห็นถึงความเหมือนและความต่างใน
ด้านไวยากรณ์และด้านกลวิธีการใช้
2. การใช้เครื่องมือที่หลากหลายในการเก็บรวบรวมข้อมูล เช่น แบบสอบถาม การสนทนากลุ่ม
หรือการสัมภาษณ์เชิงลึก
3. ศึกษาภาษาสุภาพหรือประเภทของคำสุภาพเพิ่มมากขึ้นเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมทุกด้าน

เอกสารอ้างอิง

- กรีช สืบสนธิ. (2538). *วัฒนธรรมและพฤติกรรมการสื่อสารในองค์กร*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ:
โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บรรจบ พันธเมธา. (2520). *ลักษณะภาษาไทย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ไพโรจน์ อยู่มณเฑียร. (2550). *หลักราชาศัพท์ (ฉบับสมบูรณ์)*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: ทฤษฎี.
- วีณา สร้างกลาง. (2556). *การตอบรับคำชมและการถ่ายโอนทางภาษาของผู้เรียนภาษาญี่ปุ่นชาวไทย
เปรียบเทียบกับผู้พูดภาษาญี่ปุ่นชาวญี่ปุ่น*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สถาบันบัณฑิต
พัฒนบริหารศาสตร์).
- สุมาลี เดชบุญพบ. (2554). *การศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดรายการวิทยุกระจายเสียงของศูนย์
วิทยพัฒนา*. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช).